

Dolgozatom tárgyát a Családok Átmeneti Otthonai képezik, ezen belül egy konkrét, XV. kerületi intézmény jelenlegi problémáiból kiindulva, építészeti módszerekkel keresek különböző válaszokat olyan kérdésekre, amik általánosak a többi CsÁO-ban is.

A Családok Átmeneti Otthonainak küldetése az, hogy a valamilyen ok miatt hajléktalanná vált családokat megóvják a szétszakadástól, és lehetőséget biztosítsanak arra, hogy a hozzájuk kerülő családok megtanulhassák önállóan megalapozni és megtartani a saját lakhatásukat.

Az intézménybe a házirend elfogadásával, és a szociális munkásokkal illetve szakgondozókkal való kölcsönös együttműködés vállalásával nyerhetnek felvételt.

Az intézmény biztosít minden jogi, családterápiás illetve pszichológiai segítséget, amire szükség lehet, illetve rendszeresen szervez közösségi programokat.

Az CsÁÓk működésében kulcskérdés az egyensúly megtartása aközött, hogy mennyire avatkoznak bele vagy maradnak ki a családok ügyeiből. Bár a cél az, hogy támogatást nyújtsanak a bekerülő családoknak, sok esetben problémás a kommunikáció az ellátottak és a szociális munkások között, a rendszert 26% hagyja csak el sikeresen. Gyakori az intézményről intézményre való vándorlás illetve több esetben jelentkezik a gyermekükkel olyanok, akik maguk is CsÁÓkban nőttek fel. Éppen ezért nem lehet megadni minden komfortot, az alap feltételek megadása mellett a környezetnek is arra kell ösztönöznie a bentlakókat, hogy igényük legyen fejlődni és elhagyni az intézményt.

A rehabilitáció több lépcsős rendszerben történik, az otthonukat elvesztett családok jelentkezhetnek a CsÁÓba, ahol egy, vagy indokolt esetben másfél évet tölthetnek maximum. Amennyiben az itt töltött idő során a család fejlődést mutat, átköltözhetnek az alapítvány kiléptetőlakásaiba. Ezek külső helyszíni lakások, ahol a család önállóan élhet, viszont a szociális munkásokkal való együttműködés itt is feltétele a lakhatásnak.

Egy CsÁÓ maximum 120 főnek biztosíthat lakhatást a székhelyén és telephelyein összesen. Az az általam vizsgált, XV. kerületi intézményben így 80 fő lakhat, az alapítvány kiléptetőlakásaiban pedig további 40 főt tudnak elhelyezni.

A rendszer problémás része az Átmeneti Otthon, ide ugyanis bármilyen, lakhatását elvesztett család bekerülhet, nagyon változó, hogy ki milyen jellegű és mértékű figyelmet igényel.

A 80 fő összetétele és eseteik

Kiszámíthatatlan, hogy a 80 fő milyen összetételű, általában sok a kisgyermekes vagy várandós, egyedülálló anya, viszont egy-egy család létszáma a 8 főt is elérheti.

Átlagosan 25-30 család lakik egyszerre a CsÁÓ-ban, így az átlag családlétszám 2,67-3,2 között alakul, de a két fős családok miatt elég nagy a szórás.

A szobák

Az intézmény körülbelül 20 m²-es szobákkal rendelkezik, viszont ezek mellett a nagyjából fix szobaméret mellett problémát okoz a kiszámíthatatlanság, van, hogy a törvényben maximált 6 m²/fő szobaméret miatt nem tudnak egy-egy nagyobb létszámú, de ugyanúgy rászoruló családot fogadni.

Az Átmeneti Otthonban élő családok jelenleg egy darab lakószobát használnak saját élettérként, függetlenül attól, hogy ez hány főt jelent.

Ez több problémát is felvet, egyrészt a szülők és a gyerekek nem tudnak elkülönülni egymástól, ami gyakran konfliktusokat eredményez mind a szülők, mind a gyerekek között, ami pedig könnyen hátráltathatja a családokat az önállósodásban. Másrészt így az ajtó nyitásával azonnal direkt kapcsolat jön létre a közös terek és a családok privát élettere, tulajdonképpen magánélete között, ami szintén konfliktusokat szül, ugyanis a zavaró vizuális kapcsolat mellett amint nyílik az ajtó, az intézményben élő gyerekek rendszeresen átszaladgálnak más családok szobáiba.

A fürdő

Jelenleg az intézményben pont teljesül a törvény által előírt 10 zuhany/fő, kizárólag közös zuhanyzók vannak. Ezek elég sűrűn amortizálódnak, így gyakran előfordul, hogy 30 fő kényszerül egy zuhanyt használni. Probléma továbbá, hogy általában mindenki hasonló időszámban akarja használni a fürdőt, nehezebb így kordában tartani a gyerekeket.

Konyha és étkező

Mint minden más, a CsÁÓban a konyha is közös, ezzel kapcsolatban viszonylag kevés probléma van. 80 főre 8 tűzhely jut, ez elégnek szokott bizonyulni. A konyha étkező része viszonylag kicsi, a családok gyakran a szobában esznek.

Közösségi terek

Az Átmeneti Otthon fontos részét képezik a közösségi terek, az udvar játszótérrel, homokozóval, a társalgó, illetve a játszó szoba. Mivel a tapasztalat az, hogy a gyerekek 5-6főnél nagyobb csoportban kezelhetlenné válnak, igény van még 1-2, kisebb játszósobára. Ezek azért is fontosak, mert a családterápia, heti 2-3szor a különböző foglalkozások is jellemzően itt zajlanak.

Irodák és raktárak

Az intézmény fontos részét képezik a raktárak a változó családösszetételek miatt, rengetek pótbútorra van szükség.

Kiszámíthatatlan, hogy a lakásukat elvesztő családoknak vannak-e ingóságai, amik ebben a helyzetben tulajdonképpen az összes vagyoniukat képezik, így nem elvárható, hogy lemondjanak róluk, ezek tárolását jó ha meg tudja oldani az intézmény, a pótágyak, kiságyak, pótszekrények mellett.

Mivel nagyrészt kisgyermekes családok laknak az intézményben, a bútorok mellett rengeteg babakocsi, bicikli tárolását is meg kell tudni oldani, rendszeresen érkeznek mindenféle adomány, amit felhasználásig szintén tárolni kell, így a raktárak helyigénye az intézmény területének körülbelül harmada-fele.

Jelenleg egy nagy, félreeső helyen lévő, és több kicsi, lakószobák közé ékelt iroda van, ezek szintén abban segítenek, hogy könnyebben szemmel tarthatók legyenek a bentlakók konfliktusai.

Tértípusok, térkapcsolatok

Az általam vizsgált XV. kerületi Családok Átmeneti Otthona egy egyszerű, középfolyosós épület, így a folyosó bármely pontjáról rálátni a lakóegységek ajtajaira. Mivel ez szintén konfliktusokat szül, célszerű vizsgálni, hogy milyen rendszerű beépítések milyen vizuális szituációkat idéznek elő.

Mivel a bekerülő 80 fő összetétele folyamatosan változik, nem lehet túl specifikus igényekre tervezni, a lakóegységeket muszáj úgy kialakítani, hogy ha nem is bármilyen, de többféle családtípus is használni tudja.

Mivel konfliktus nagy eséllyel akkor alakul ki, ha a szülőpár és a gyerekek nem tudnak elkülönülni, legalább kétféle, egy nagyobb, illetve egy kisebb szobatípust érdemes kialakítani. Mivel a nagyobb szoba legalább három fő befogadására szolgál, a részét képezheti esetleg egy tolható, csúsztatható mobil fal, vagy térelválasztó szekrény is, amivel két hálószobára vagy hálófülkére és nappali térre osztható a lakóegység. Célszerű lehet variálható bútorokkal, pl. kanapéágyat vagy felhajtható íróasztalokkal berendezni a szobákat

Négy fő fölötti családokat mindenképpen érdemes akusztikailag is elkülönített szobákba helyezni, így egy öt vagy afölötti létszámú családra egy kisebb és egy nagyobb helyiség juthat. Ezek értelemszerűen nem nyílnak egymásból, hiszen így a sokoldalú használhatóság sérül, úgyhogy valamilyen „kapcsolóhelyiséggel” vagy előszobával kell őket összekötni.

Felmerül itt a kérdés, hogy frissen beköltöző, kérdéses figyelemigényű családoknál probléma lehet-e az előszoba megléte, hiszen így nehezebben szűrhetők ki az esetleges szenvedélybetegségek vagy a családon belüli erőszak. Amennyiben azt mondjuk, hogy igen, probléma, az előszoba a fejlődés függvényében kerül képbe, innentől kezdve viszont dilemma, hogy mi a prioritás, vállalni, hogy a bentlakás alatt adott esetben költözni kell, viszont mindig a család számának és szintjének megfelelő lakóegységet biztosítani, vagy kompromisszumot kötni és elfogadni azt, hogy az esetleges problémák nehezebben lesznek kiszűrhetők.

Megoldás lehet esetleg 2-3 család lakószobáit egy előszobára és fürdőre kapcsolni, hiszen így egymással kapcsolatba kerülnek, viszont mégis egy intimebb szituáció jön létre.